

דפים מט – נא

- עו. א. באיזה סוג מטבע דיברה תורה, ואיזה סוג מטבע מדובר עליו בדברי חכמים?
ב. 'כסף' סתם האמור בתורה, בנביאים ובכתובים – מהו?
ג. כמה דינרים ומעות ופונדיונים יש בסלע / שקל? והאם ניתן לשנות יחסי המטבעות האמורים בתורה לענין ההלכות השונות, ע"י פחותם או יסופם?
ד. מהו שיעור פדיון הבן במטבעות הנוהגות בזמן התלמוד?
ה. האם שוה כסף ככסף לענין ההלכות השונות?

א. כל כסף קצוב שבתורה הוא כסף צורי, שערכו פי שמונה מכסף מדינה. ושל דבריהם – כסף מדינה.
א. כתב הרמב"ם (ע' הל' טוען ונטען ג; חובל ומזיק ג, יא; אישות י, ה; פירוש המשנה) שכסף צורי הוא כסף טהור, והואיל ואין אנו יודעים כיצד היה מטבע של צור באותו זמן, לפיכך בכל מקום שאמרו מטבע צורי צריך שיהא מהמובחר שאפשר להיות מהכסף.
ב. כתבו התוס' (כאן ובכתובות סז. וכ"כ הרמב"ן): 'של דבריהם' – כשדיברו על 'סלע' [דומיא דשקלים של תורה] כגון בדין התוקע לחברו ששיעורו חצי זוז, אבל 'מנה' או 'זוז' שבדבריהם, מציאנו שהכוונה על צורי. ובשו"ת הריב"ש (סו) אין נראה כן. ע"ש לענין כתובת אשה שכתב שהיא בכסף מדינה וכמו שכתב הרמב"ם, ולא כהתוס' (וע' בפירוש הרע"ב).
עוד צדדו הראשונים לפרש 'ושל דבריהם כסף מדינה' – אף של מדינה (ערמב"ן ורשב"א קדושין יא).

ב. כל 'כסף' שבתורה – סלע, והוא 'שקל הקודש'. וכגון חמשים כסף של אונס ומאה של מוציא שם רע – הכוונה לסלעים (ר' חנינא). והסיקו שכלל זה אמור רק בכסף קצוב, אבל כסף סתם יכול להיות אף שוה פרוטה, כגון קדושי אשה ואלביא דבית הלל. וכן וצרת הכסף בידך דמעשר שני (ע"ע ח"א מהרש"א).
ולבית שמאי, כתבו כמה ראשונים (בקדושין יא): כסף סתם שבתורה הוא דינר.
'כסף' שבנביאים – לטרים, דהיינו מנים (המנה = 25 סלעים).
'כסף' שבכתובים – קנטרין (1 קינרא = 100 סלעים). ובמקום אחר פרש"י: מאה מנה. וע' מהרש"א. כזה היה גם הכסף ששקל אברהם לעפרון, עבר לסחר – שמתקבל בכל מקום, ויש מקומות שהקינטרא הוא השקל המתקבל.

השיעורים המנימליים לחיוב שבועת מודה במקצת, בכסף ובכלים – נתבארו בשבועות לט.

- ג. שש מעה כסף – דינר.
שני פונדיונים – במעה.
הסלע, הוא שקל הקדש, בזמן מתן תורה היה 20 מעה (עשרים גרה השקל, וגרה היינו מעה, כתרנומה), דהיינו שלש דינר ושליש. אח"כ הוסיפו עליו שתות והעמידוהו על 24 מעה.
אם רצו להוסיף על המטבע – מוסיפים (יהיה. ואין מוסיפים יותר משתות. ב"ב צ ועוד), אבל אין פוחתים ממטבע שאמרה תורה. (הוא).
2 איסרים יש בפונדיון. 8 פרוטות באיסר. נמצאו 16 פרוטות בפונדיון, ובמעה – 32 פרוטות, ובדינר – 192 פרוטות. ובסלע – 768, ובחמש סלעים – 3840 פרוטות.
עוד על יחסי המטבעות וערכן בפירוט – במנחות עז ובקדושין יא.יב.

ד. שיעור פדיון הבן הוא חמש סלעים של מטבעות צוריות, המכילות 20 דינרי כסף – מעט פחות מ-4/5 של דינר זהב של אדריינוס קיסר וטוריינוס ושייפא (עפ"י רש"י).

לפרש"י ישנן דעות נוספות המפחיתות בהרבה את שיעור הפדיון (– חמש דינרים ערבים, 'מגרעות' (ר' אמי), או: חמש סלעים מיושנים / קטנים / סוריים (כדברי ר' חנינא). והתוס' חולקים וסוברים ששיעור אחד הוא לדעת הכל, אלא ששיערוהו לפי מטבעות זהב שונים).

ה. בכל התורה שוה כסף כסף מלבד שקלים – שאין נותנים למחצית השקל אלא מטבע. טעם הדבר הביא רש"י מהירושלמי, חוששים שאם יקנו מרגליות וכדו' שמא יזלו בינתיים. ומשמע מזה שהוא דין דרבנן. ואולם בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"א קצ) כתב שנראה יותר שהוא דין תורה, והטעם שבירושלמי נצרך לאחר שהפריש מחצית השקל ובא להחליף המטבעות, שמדין תורה היה יכול לעשות כן אף בשוה כסף ומדרבנן לא יעשה כן. וכן מעשר שני; אין פודים אותו אלא על כסף שיש בו צורה (וצרת הכסף). וכן המביא מעות לצרכי עולת ראייה, לא יביא אלא מטבע (שמא יביא חתיכות כסף עם סיגים, שאינו שוה דמי עולה. עתוס').

דף נא

עו. א. במה פודים בכור אדם ובמה אין פודים?

ב. כתב לכהן שהוא חייב לו חמש סלעים עבור פדיון בנו – האם בנו פדוי בכך?

ג. המפריש פדיון בנו ואבד – האם חייב באחריותו?

ד. נתן חמש סלעים לעשרה כהנים בבת אחת או בזה אחר זה – היצא ידי חובתו?

ה. האם רשאי הכהן להחזיר הפדיון לפודה?

א. פודים בכסף ובשוה כסף, אבל אין פודים בקרקעות בעבדים ובשטרות (= שטרי חוב) שנאמר ופדויו מבן חדש תפדה – שני כללים הסמוכים זה לזה, הטל פרט ביניהם – כסף חמשת שקלים – ודונם ב'כלל ופרט וכלל'; דבר המטלטל וגופו ממון. כן סתמה משנתנו. רבי אומר: בכל פדיון בכור אדם חוץ מן השטרות (שדורש כאן ב'ריבוי ומיעוט' ולא ב'כלל ופרט', הלכך מרבה הכל וממעט דבר אחד – היינו שטרות שאין גופם חשוב כלום).

הלכה כדעה ראשונה (וע"ע תוי"ט ותוס' חדשים שעל המשניות).

ב. כתב לכהן שהוא חייב ליתן לו חמש סלעים (משום פדיון בנו) – חייב ליתן ובנו אינו פדוי. כן דעת חכמים (אבל מסתם מתניתין אין הוכחה לכך, שיש לפרש 'אינו פדוי' עד שיתן. עפ"י תוס', וכן פרש רבנו גרשום במשנה). ואמר עולא: דבר תורה בנו פדוי לכשיתן, ומה טעם אמרו אינו פדוי – גזרה שמא יאמרו פודים בשטר, ללא מתן דמים.

לדברי רבי יוסי ברבי יהודה, ואמרי לה: רבי אלעזר ברבי שמעון – בנו פדוי לכשיתן. הלכה כדעה ראשונה.

ג. המפריש פדיון בנו, ואבד – חייב באחריותו, שנאמר יהיה לך... פדה תפדה (– לאהרן נאמר, כשיהא הפדיון בידך אז יחול הפדיון. רש"י. וי"מ 'פדה תפדה' משמע פדיונות הרבה, מכאן שחייב לשוב ולפדות אם אבד).